



Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (desiata komora)

z 12. októbra 2023 *

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Ochrana spotrebiteľa – Zmluvy o spotrebiteľskom úvere – Smernica 2008/48/ES – Článok 16 ods. 1 – Zmluvné práva a povinnosti – Predčasné splatenie úveru – Zníženie celkových nákladov spojených so spotrebiteľským úverom – Strata jedného vyhotovenia zmluvy – Právo získať od veriteľa duplikát zmluvy o úvere“

Vo veci C-326/22,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (Okresný súd hlavného mesta Varšava, Poľsko) z 18. marca 2022 a doručený Súdnemu dvoru 13. mája 2022, ktorý súvisí s konaním:

Z. sp. z o.o.

proti

A. S.A.,

SÚDNY DVOR (desiata komora),

v zložení: predseda desiatej komory Z. Csehi (spravodajca), sudcovia I. Jarukaitis a D. Gratsias,

generálna advokátka: J. Kokott,

tajomník: M. Siekierzyńska, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 19. apríla 2023,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- Z. sp. z o.o., v zastúpení: M. Plichta, A. Tomaszewska, radcowie prawni, a O. Wojciechowski,
- A. S.A., v zastúpení: P. Biezuński, radca prawny, a K. Staszal, adwokat,
- poľská vláda, v zastúpení: B. Majczyna, M. Kozak a S. Żyrek, splnomocnení zástupcovia,
- Európska komisia, v zastúpení: G. Goddin a M. Owsiany-Hornung, splnomocnené zástupkyne,

* Jazyk konania: poľština.

so zreteľom na rozhodnutie prijaté po vypočutí generálnej advokátky, že vec bude prejednaná bez jej návrhov,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 16 ods. 1 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/48/ES z 23. apríla 2008 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere a o zrušení smernice Rady 87/102/EHS (Ú. v. EÚ L 133, 2008, s. 66) v spojení so zásadou efektivity.
- 2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi spoločnosťou Z. sp. z o.o., založenou podľa poľského práva, a bankovou inštitúciou A. S.A. (ďalej len „banka“) vo veci žiadosti o získanie dokumentov a informácií na účely vymáhania pohľadávky, ktorej nadobúdatelkou je spoločnosť Z. a ktorá zodpovedá sume, ktorú má banka zaplatiť z dôvodu zníženia celkových nákladov spojených s úverom, vyplývajúceho z predčasného splatenia úveru.

Právny rámec

Právo Únie

- 3 Odôvodnenie 39 smernice 2008/48 znie takto:
„Spotrebiteľ by mal mať právo splniť svoje povinnosti pred dátumom dohodnutým v zmluve o úvere. ...“
- 4 Článok 3 tejto smernice s názvom „Vymedzenie pojmov“ znie takto:
„Na účely tejto smernice sa uplatňujú tieto vymedzenia pojmov:
a) ‚spotrebiteľ‘ je fyzická osoba, ktorá pri transakciách, na ktoré sa vzťahuje táto smernica, koná s cieľom, ktorý nesúvisí s jej obchodnou, podnikateľskou ani profesijnou činnosťou;
...
g) ‚celkové náklady spotrebiteľa spojené s úverom‘ sú všetky náklady vrátane úrokov, provízií, daní a poplatkov akéhokoľvek druhu, ktoré musí spotrebiteľ zaplatiť v súvislosti so zmluvou o úvere a ktoré sú veriteľovi známe, okrem notárskych poplatkov; zahrnuté sú aj náklady na doplnkové služby súvisiace so zmluvou o úvere, a to najmä poistné, ak spotrebiteľ musí navyše uzavrieť zmluvu o poskytnutí služieb, aby získal úver alebo aby ho získal za ponúkaných podmienok;
...
m) ‚trvalý nosič‘ je akýkoľvek nástroj, ktorý umožňuje spotrebiteľovi uložiť informácie, ktoré sú mu osobne určené, a to spôsobom, ktorý k nim umožňuje prístup pre budúce využitie počas obdobia zodpovedajúceho účelu týchto informácií a ktorý umožňuje nezmenenú reprodukciu uložených informácií;

...“

- 5 Článok 10 uvedenej smernice s názvom „Informácie, ktoré má obsahovať zmluva o úvere“ v odseku 1 stanovuje:

„Zmluvy o úvere sa vypracujú písomne alebo na inom trvalom nosiči.

Každá zmluvná strana dostane jedno vyhotovenie zmluvy o úvere. Týmto článkom nie sú dotknuté žiadne vnútroštátne pravidlá týkajúce sa platnosti uzavretia zmlúv o úvere, ktoré sú v súlade s právom Spoločenstva.“

- 6 Článok 16 tej istej smernice, nazvaný „Predčasné splatenie úveru“, v odseku 1 stanovuje:

„Spotrebiteľ má právo kedykoľvek úplne alebo čiastočne splniť svoje povinnosti podľa zmluvy o úvere. V takých prípadoch má právo na zníženie celkových nákladov spojených s úverom, pričom takéto zníženie tvoria úroky a náklady v rámci zvyšnej dĺžky trvania zmluvy.“

Poľské právo

- 7 Ustawa o kredycie konsumenckim (zákon o spotrebiteľskom úvere) z 12. mája 2011 (Dz. U. č. 126, položka 715) v znení účinnom v čase skutkových okolností vo veci samej (ďalej len „zákon o spotrebiteľskom úvere“) preberá do poľského právneho poriadku smernicu 2008/48.

- 8 Článok 49 zákona o spotrebiteľskom úvere stanovuje:

„1. V prípade splatenia celého úveru pred zmluvne stanoveným dátumom sa znížia celkové náklady spojené s úverom o náklady, ktoré sa týkajú obdobia, o ktoré sa skrátilo trvanie úverovej zmluvy, aj keď ich spotrebiteľ znášal pred splatením.

2. V prípade splatenia časti úveru pred dátumom stanoveným v zmluve sa odsek 1 uplatňuje *mutatis mutandis*.“

Spor vo veci samej a prejudiciálna otázka

- 9 V období od 14. novembra 2015 do 24. júla 2018 uzatvorila banka pätnásť zmlúv o spotrebiteľskom úvere (ďalej len „predmetné zmluvy o úvere“) so šiestimi jednotlivcami (ďalej len „spotrebiteľia“). Spotrebiteľia splatili svoje úvery pred splatnosťou stanovenou v predmetných zmluvách a následne postúpili spoločnosti Z. svoje pohľadávky zodpovedajúce sumám, ktoré banka dlhovala podľa článku 49 ods. 1 a 2 zákona o spotrebiteľskom úvere v dôsledku tohto predčasného splatenia.
- 10 Spotrebiteľia však už nedisponujú svojimi vyhotoveniami predmetných zmlúv o úvere, a tak ich spoločnosti Z. neboli schopní poskytnúť.
- 11 Z. si však nechala overiť existenciu pohľadávok spotrebiteľov u Biuro Informacji Kredytowej (Úverová informačná kancelária, Poľsko).
- 12 Za týchto podmienok Z. podala na Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (Okresný súd hlavného mesta Varšava, Poľsko), vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania žalobu, ktorou sa domáhala, aby banka vydala duplikáty dotknutých zmlúv o úvere

a s nimi súvisiacich zmlúv, najmä poistných zmlúv, ako aj aby jej poskytla určité informácie týkajúce sa týchto úverových zmlúv. Banka tvrdí, že nemá právnu povinnosť poskytnúť tieto informácie.

- 13 Vnútroštátny súd sa pýta, či článok 16 smernice 2008/48 vzhľadom na zásadu efektivity práva Únie priznáva právo vyžiadať si dokumenty, ako je zmluva o spotrebiteľskom úvere, ktorý bol predčasne splatený, a informácie týkajúce sa dátumu a výšky splatenia, ak je ich získanie potrebné na posúdenie možnosti prípadne podať žalobu bez vystavenia sa riziku povinnosti nahradiť protistrane trovy konania, alebo riziku, že časť pohľadávky bude premlčaná.
- 14 V tejto súvislosti tento súd na jednej strane pripomína, že cieľom práva Únie a vnútroštátnych ustanovení je zabezpečiť vysokú úroveň ochrany spotrebiteľov a stanoviť, že v prípade predčasného splatenia úveru majú spotrebiteľia právo na zníženie celkových nákladov spojených s úverom, pričom takéto zníženie tvoria úroky a náklady v rámci zvyšnej dĺžky trvania zmluvy. Podľa vnútroštátneho práva však musí existenciu tejto pohľadávky preukázať spotrebiteľ, čo nie je možné urobiť bez predloženia zmluvy na príslušnom súde a bez presného určenia pohľadávky v čase, keď bol úver splatený.
- 15 Na druhej strane podľa vnútroštátneho súdu platí, že ak sa spotrebiteľovi odoprie právo získať kópiu zmluvy o úvere, ktorej originál už nemá k dispozícii, má to za následok, že spotrebiteľ nemôže ani skontrolovať správnosť výpočtu súm, ktoré má veriteľ vrátiť, ako ho tento veriteľ vykonal, a ani posúdiť ekonomickú výhodnosť prípadnej žaloby o vrátenie týchto súm. Okrem toho uvádza, že spotrebiteľ je slabšou zmluvnou stranou a nemá na uchovávanie každého dôležitého dokumentu v nedotknutom stave také prostriedky, aké majú k dispozícii subjekty, ako sú banky.
- 16 Napokon vnútroštátny zastáva názor, že ak by spotrebiteľ nemal právo požadovať od veriteľa, aby mu odovzdal kópiu zmluvy o úvere, vyplývalo by z toho, že strata originálneho vyhotovenia zmluvy, ktoré spotrebiteľ získal v čase jej uzavretia, by v skutočnosti mala za následok, že by bol zbavený skutočnej možnosti vymáhať sumy, ktoré veriteľ dlhuje podľa článku 49 ods. 1 a 2 zákona o spotrebiteľskom úvere. Tento výklad by ohrozil účinnosť práva na zníženie nákladov spojených s úverom, ktoré sa spotrebiteľovi priznáva podľa článku 16 ods. 1 smernice 2008/48 tým, že by spotrebiteľa vystavil riziku, že jeho žaloba založená na tomto práve bude zamietnutá, že bude musieť zaplatiť veriteľovi trovy konania alebo že bude čeliť premlčaniu svojej pohľadávky.
- 17 Za týchto podmienok Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie (Okresný súd hlavného mesta Varšava) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Má sa článok 16 ods. 1 smernice [2008/48/ES] v kontexte zásady efektivity práva Únie vykladať v tom zmysle, že spotrebiteľ alebo subjekt, na ktorého spotrebiteľ previedol svoje práva vyplývajúce z tohto ustanovenia smernice, môže na jeho základe požadovať od veriteľa, aby mu poskytol vyhotovenie zmluvy (ako aj obchodné podmienky, ktoré sú súčasťou zmluvy) a informáciu o splácaní úveru, ktoré sú potrebné na overenie správneho výpočtu súm zaplatených spotrebiteľovi z titulu vrátenia pomernej časti celkových nákladov úveru pri jeho predčasnom splatení a ktoré sú potrebné na podanie žaloby o prípadné vrátenie týchto súm?“

O prejudiciálnej otázke

- 18 Na úvod treba poznamenať, že okolnosť, že účastníkmi sporov vo veci samej sú dve právnické osoby, nebráni uplatneniu smernice 2008/48. Ako totiž vyplýva z bodu 20 rozsudku z 11. septembra 2019, Lexitor (C-383/18, EU:C:2019:702), pôsobnosť tejto smernice nezávisí od identity účastníkov predmetného sporu, ale od postavenia zmluvných strán predmetnej zmluvy o úvere. V prejednávanej veci sú pohľadávky, ktoré sú predmetom sporov vo veci samej, založené na zmluvách o spotrebiteľských úveroch, ktoré boli uzatvorené medzi spotrebiteľmi a bankou, a po predčasnom splatení uvedených úverov boli postúpené žalobkyni.
- 19 Z toho vyplýva, že spor vo veci samej patrí do pôsobnosti smernice 2008/48.
- 20 Svojou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 16 ods. 1 smernice 2008/48 v spojení so zásadou efektivity práva Únie vykladať v tom zmysle, že spotrebiteľ v zmysle článku 3 písm. a) tejto smernice môže od veriteľa požadovať kópiu tejto zmluvy, ako aj všetky informácie týkajúce sa splatenia úveru, ktoré nie sú uvedené v samotnej zmluve, ale ktoré sú potrebné jednak na overenie výpočtu sumy, ktorú má veriteľ zaplatiť z dôvodu zníženia celkových nákladov spojených s úverom, ktoré je dôsledkom toho, že predčasne splatil úver, a jednak na to, aby sa tomuto spotrebiteľovi umožnilo podať prípadnú žalobu na vrátenie tejto sumy.
- 21 V prvom rade treba pripomenúť, že článok 16 ods. 1 smernice 2008/48 v spojení s odôvodnením 39 tejto smernice stanovuje právo spotrebiteľa predčasne splatiť úver a uplatniť nárok na zníženie celkových nákladov spojených s úverom, pričom takéto zníženie tvoria úroky a náklady v rámci zvyšnej dĺžky trvania zmluvy (rozsudok z 11. septembra 2019, Lexitor, C-383/18, EU:C:2019:702, bod 22).
- 22 Zo znenia článku 16 ods. 1 smernice 2008/48 však výslovne nevyplýva, že na to, aby mohol spotrebiteľ uplatniť svoje právo na zníženie celkových nákladov spojených s úverom, je veriteľ povinný poskytnúť mu kópiu zmluvy v prípade jej straty a poskytnúť spotrebiteľovi informácie, ktoré nie sú uvedené v zmluve a ktoré sú potrebné na výpočet sumy dlžnej spotrebiteľovi podľa tohto ustanovenia.
- 23 Podľa ustálenej judikatúry je však na účely výkladu ustanovenia práva Únie potrebné zohľadniť nielen jeho znenie, ale aj jeho kontext a ciele sledované právnou úpravou, ktorej je súčasťou (rozsudky z 11. septembra 2019, Lexitor, C-383/18, EU:C:2019:702, bod 26, a z 22. decembra 2022, Quadrant Amroq Beverages, C-332/21, EU:C:2022:1031, bod 42 a citovaná judikatúra).
- 24 V druhom rade, pokiaľ ide o cieľ smernice 2008/48, z ustálenej judikatúry vyplýva, že jej cieľom je zabezpečiť vysokú ochranu spotrebiteľa. Tento systém ochrany vychádza z myšlienky, že spotrebiteľ sa v porovnaní s predajcom alebo dodávateľom nachádza v znevýhodnenom postavení, pokiaľ ide o vyjednávaciu silu, ako aj o úroveň informovanosti (rozsudok z 11. septembra 2019, Lexitor, C-383/18, EU:C:2019:702, bod 29 a citovaná judikatúra).
- 25 Vzhľadom na tento cieľ zabezpečenia vysokej úrovne ochrany záujmov spotrebiteľa je potrebné, aby spotrebiteľ mal k dispozícii všetky informácie týkajúce sa nákladov spojených s úverom, aby mohol určiť celkový rozsah týchto nákladov, a to najmä na účely uplatnenia práva na zníženie týchto celkových nákladov, ktoré mu priznáva článok 16 ods. 1 smernice 2008/48. Informačné povinnosti, ktoré ukladá smernica 2008/48 preto zohrávajú zásadnú úlohu pri dosahovaní cieľa sledovaného touto smernicou.

- 26 V tejto súvislosti treba uviesť, že z článku 16 ods. 1 smernice 2008/48 vyplýva, že spotrebiteľ má právo na zníženie celkových nákladov spojených s úverom, ktoré zodpovedá úrokom a nákladom splatným za zostávajúcu dobu trvania platnosti zmluvy, bez toho, aby musel predložiť iný dôkaz než dôkaz o predčasnom splatení tohto úveru. Z toho vyplýva, že prináleží veriteľovi, aby poskytol informácie potrebné na určenie sumy zníženia celkových nákladov spojených s úverom, na ktoré má spotrebiteľ právo.
- 27 Okrem toho aj za predpokladu, že by informácie potrebné na výpočet tejto sumy neboli uvedené v samotnej zmluve, povinnosť zabezpečiť potrebný účinok článku 16 ods. 1 smernice 2008/48 vyžaduje, aby spotrebiteľ dostal tieto informácie od veriteľa, ak sú potrebné na výpočet uvedenej sumy. Vnútroštátnemu súdu prináleží overiť, či je to v prejednávanej veci skutočne tak.
- 28 Okrem toho, ako zdôraznila poľská vláda, veriteľ, ktorý spotrebiteľovi odopiera právo na pomerné zníženie celkových nákladov spojených s úverom z dôvodu úplného predčasného splatenia úveru s vedomím, že spotrebiteľ nemá k dispozícii zmluvnú dokumentáciu, nemá nijaký oprávnený záujem na zatajení týchto dokumentov spotrebiteľovi alebo jeho právnomu nástupcovi.
- 29 Pokiaľ ide v treťom rade o kontext, do ktorého patrí článok 16 ods. 1 smernice 2008/48, treba pripomenúť, že toto ustanovenie sa nachádza v kapitole IV tejto smernice s názvom „Informácie a práva týkajúce sa zmlúv o úvere“. Z toho treba vyvodiť, že normotvorca Únie tak výslovne vyjadril svoju vôľu vytvoriť úzku väzbu medzi možnosťou spotrebiteľa uplatniť práva týkajúce sa zmluvy o úvere na jednej strane a prístupom k informáciám týkajúcim sa tejto zmluvy na druhej strane.
- 30 Z toho vyplýva, že informačná povinnosť vyplývajúca z vôle normotvorcu Únie zabezpečiť prostredníctvom smernice 2008/48 vysokú úroveň ochrany spotrebiteľa, ako vyplýva z bodov 24 a 25 tohto rozsudku, zahŕňa okrem iného povinnosť veriteľa poskytnúť spotrebiteľovi kópiu zmluvy o úvere, ako aj všetky informácie týkajúce sa splatenia úveru, ktoré nie sú uvedené v samotnej zmluve, ale sú potrebné jednak na účel overenia výpočtu sumy zodpovedajúcej zníženiu celkových nákladov spojených s úverom, ktorého sa tento spotrebiteľ môže domáhať po predčasnom splatení úveru, a jednak na to, aby sa spotrebiteľovi umožnilo prípadne podať žalobu na vrátenie tejto sumy.
- 31 Tento výklad okrem toho potvrdzuje aj článok 10 smernice 2008/48, ktorý sa týka informácií, ktoré majú byť uvedené v zmluve o úvere, a ktorá predchádza článku 16 ods. 1 smernice 2008/48, pričom tieto dve ustanovenia sa nachádzajú v kapitole IV tejto smernice s názvom „Informácie a práva týkajúce sa zmlúv o úvere“. Podľa odseku 1 tohto článku 10 sa zmluvy o úvere vypracujú písomne alebo na inom trvalom nosiči.
- 32 V tejto súvislosti treba na jednej strane uviesť, že podľa judikatúry Súdneho dvora z vymedzenia pojmu „trvalý nosič“ uvedeného v článku 3 písm. m) smernice 2008/48 vyplýva, že rovnako ako v prípade papierového média musí tento nosič zabezpečiť spotrebiteľovi držbu príslušných informácií, aby si mohol prípadne uplatniť svoje práva. V tejto súvislosti je relevantná možnosť spotrebiteľa uchovávať informácie, ktoré mu boli osobne určené, záruka, že nedôjde k zmene ich obsahu, ako aj ich dostupnosť počas primeraného času a možnosť reprodukovať ich ako také. Taký nosič musí spotrebiteľovi umožniť jednak uloženie si informácií, a to spôsobom, ktorý k nim umožňuje prístup pre budúce využitie počas obdobia zodpovedajúceho účelu týchto informácií, jednak nezmenenú reprodukciu uložených informácií (pozri v tomto zmysle rozsudok z 9. novembra 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, body 35 a 37, ako aj citovanú judikatúru).

- 33 Keďže skutočná držba týchto dokumentov a informácií, ktoré obsahujú, je na tieto účely nevyhnutná, vydanie kópie týchto dokumentov zo strany veriteľa spotrebiteľovi, ktorý ich už nemá k dispozícii, sa musí rovnako považovať za povinnosť.
- 34 Napokon treba pripomenúť, že zásada prednosti práva Únie osobitne vyžaduje, aby vnútroštátne súdy na zabezpečenie účinnosti všetkých ustanovení práva Únie v čo najväčšej možnej miere vyložili svoje vnútroštátne právo spôsobom, ktorý je v súlade s právom Únie (rozsudok zo 4. mája 2023, ALD Automotive, C-78/22, EU:C:2023:379, bod 39 a citovaná judikatúra).
- 35 Z toho najmä vyplýva, že vnútroštátny súd, ktorý rozhoduje, ako v prejednávanej veci, o spore vedenom výlučne medzi jednotlivcami, je pri uplatňovaní ustanovení vnútroštátneho práva prijatých na prebratie smernice povinný ich vykladať s ohľadom na znenie a účel tejto smernice, aby dospel k riešeniu, ktoré je v súlade s cieľom sledovaným smernicou, bez toho, aby boli dotknuté určité medze, najmä zákaz výkladu vnútroštátneho práva *contra legem* (rozsudok zo 4. mája 2023, ALD Automotive, C-78/22, EU:C:2023:379, bod 40 a citovaná judikatúra).
- 36 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy treba na položenú otázku odpovedať tak, že článok 16 ods. 1 smernice 2008/48 sa má vykladať v tom zmysle, že spotrebiteľ v zmysle článku 3 písm. a) tejto smernice môže od veriteľa požadovať kópiu tejto zmluvy, ako aj všetky informácie týkajúce sa splatenia úveru, ktoré nie sú uvedené v samotnej zmluve, ale ktoré sú potrebné jednak na overenie výpočtu sumy, ktorú má veriteľ zaplatiť z dôvodu zníženia celkových nákladov spojených s úverom, ktoré je dôsledkom toho, že predčasne splatil úver, a jednak na to, aby sa tomuto spotrebiteľovi umožnilo podať prípadnú žalobu na vrátenie tejto sumy.

O trovách

- 37 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdný dvor (desiata komora) rozhodol takto:

Článok 16 ods. 1 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/48/ES z 23. apríla 2008 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere a o zrušení smernice Rady 87/102/EHS

sa má vykladať v tom zmysle, že:

spotrebiteľ v zmysle článku 3 písm. a) tejto smernice môže od veriteľa požadovať kópiu tejto zmluvy, ako aj všetky informácie týkajúce sa splatenia úveru, ktoré nie sú uvedené v samotnej zmluve, ale ktoré sú potrebné jednak na overenie výpočtu sumy, ktorú má veriteľ zaplatiť z dôvodu zníženia celkových nákladov spojených s úverom, ktoré je dôsledkom toho, že predčasne splatil úver, a jednak na to, aby sa tomuto spotrebiteľovi umožnilo podať prípadnú žalobu na vrátenie tejto sumy.

Podpisy